

HELSINŠKI ODBOR ZA LJUDSKA PRAVA U SRBIJI
HELSINKI COMMITTEE FOR HUMAN RIGHTS IN SERBIA
Srbija, 11000 Beograd, Kneza Miloša 4, tel/fax: (+381 11) 33 49 170, e-mail:
office@helsinki.org.rs, <http://www.helsinki.org.rs>

POLITIKA ZAŠTITE DECE

Udruženje građana „HELSINŠKI ODBOR ZA LJUDSKA PRAVA U SRBIJI“ sa sedištem u Beogradu-Stari Grad, Kneza Miloša br. 4, 11000 Beograd, (u daljem tekstu: **Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji** ili **Udruženje**), zaštitu dece shvata vrlo ozbiljno i odlučno je u nameri da detaljno reguliše pitanje zaštite dece koja s Udruženjem ostvaruju kontakt, i time stvori ambijent u kome se prava deteta priznaju i ostvaruju. U skladu sa time, a posebno imajući u vidu činjenicu da dece predstavljaju posebno osetljivu grupu, Udruženje je razvilo ovu Politiku zaštite dete (u daljem tekstu: **Politika**).

ZNAČENJE POJEDINIH IZRAZA

Za potrebe ove Politike pojedini izrazi imaju sledeće značenje:

- **Dete** ili **mlada osoba** podrazumeva svako ljudsko biće koje nije navršilo osamnaest godina života.
- **Zlostavljanje ili zloupotreba deteta** podrazumeva sve oblike fizičkog i/ili emocionalnog zlostavljanja, seksualnu zloupotrebu, zanemarivanje ili nemaran postupak, kao i komercijalnu ili drugu eksploataciju, što dovodi do stvarnog ili potencijalnog narušavanja detetovog zdravlja, njegovog preživljavanja, razvoja ili dostojanstva u okviru odnosa koji uključuje odgovornost, poverenje ili moć.
- **Fizičko zlostavljanje deteta** podrazumeva vid zlostavljanja deteta koji dovodi do stvarnog ili potencijalnog fizičkog povređivanja deteta usled činjenja ili nečinjenja za koje se razumno može smatrati da spada u domen kontrole od strane roditelja ili osobe koja je u položaju da ima odgovornost, moć ili poverenje u odnosu na dete, pri čemu treba praviti razliku između zlostavljanja i nenamerne ozlede, odnosno fizičkih znakova i simptoma koji podražavaju namerno ozleđivanje ali su, ustvari, posledica ili su potpomognuti organskim stanjima od kojih dete pati. Primeri

fizičkog zlostavljanja su udaranje, šutiranje, trešenje, davljenje, bacanje, trovanje, paljenje, posipanje vrućom vodom ili izlaganje deteta delovanju vrele pare i sl, a uz navedno, u fizičko zlostavljanje spada i namerno izazivanje simptoma bolesti kod deteta.

- **Seksualna zloupotreba ili zlostavljanje deteta** podrazumeva uključivanje deteta u seksualnu aktivnost koju ono ne shvata u potpunosti, sa kojom nije saglasno ili za koju nije razvojno doraslo i nije u stanju da se sa njom saglasi, ili onu kojom se krše zakoni ili socijalni tabui društva. Seksualna zloupotreba deteta ispoljava se kao aktivnost između deteta i odrasle osobe ili drugog deteta koje se, zbog svog uzrasta ili razvoja, nalazi u položaju koji mu daje odgovornost, poverenje ili moć, gde aktivnost ima za cilj da pruži uživanje ili zadovolji potrebe druge osobe. Seksualnom zloupotrebom deteta smatra se inavodenje ili primoravanje deteta na učešće u seksualnim aktivnostima, bilo da se radi o kontaktnim (npr. seksualni odnos, seksualno dodirivanje i sl.) ili nekontaktnim (npr. izlaganje pogledu, egzibicionizam i sl.); eksploatatorsko korišćenje deteta za prostituciju ili druge nezakonite seksualne radnje.
- **Emocionalna zloupotreba deteta** obuhvata postupke kojima se vrši omalovažavanje, ocrnjivanje, okrivljavanje bez razloga, kojima se pretilo, zastrašuje, ograničava kretanje deteta, vrši diskriminacija, ismejava ili se upražnjavaju drugi oblici nefizičkog, neprijateljskog ili odbacujućeg postupanja, kao i propuštanje da se obezbedi razvojno prikladna, podržavajuća sredina, kako bi dete moglo razviti stabilne emocionalne i socijalne sposobnosti koje odgovaraju njegovom ličnom potencijalu.
- **Zanemarivanje** predstavlja propuštanje pružaoce nege - roditelja, odnosno druge osobe koja je preuzela roditeljsku odgovornost ili obavezu da neguje dete čak i tokom kraćeg vremena (npr. bebisiter), da obezbedi razvoj deteta u svim oblastima: zdravlja, obrazovanja, emocionalnog razvoja, ishrane, smeštaja i bezbednih životnih uslova, a u okviru razumno raspoloživih sredstava, što izaziva ili može, sa velikom verovatnoćom, narušiti detetovo zdravlje ili fizički, mentalni, duhovni, moralni ili društveni razvoj. Ovo obuhvata i propuste u obavljanju pravilnog nadzora i zaštite deteta od povređivanja u onolikoj meri u kojoj je to izvodljivo.

- **Komercijalna ili druga vrsta eksploatacije deteta** odnosi se na korišćenje deteta za rad ili za druge aktivnosti, a u korist drugih osoba. Ovo obuhvata rad dece i prostituciju dece, kidnapovanje dece i/ili prodaju dece u svrhe radne ili seksualne eksploatacije, eksploatatorsko korišćenje dece za pornografske predstave i materijale i dr.
- **Pravo na privatnost** podrazumeva širok spektar prava, u okviru kojeg dete ima pravo na zaštitu ličnog, privatnog i porodičnog života. U tom smislu, zabranjeno je bilo kakvo postupanje koje mogu narušiti privatnost deteta, privatnost njegove/njene porodice, doma i prepiske.

1. UVODNA RAZMATRANJA: RAZLOG DONOŠENJA POLITIKE I OPSEG NJENE PRIMENE

Priznavanje urođenog dostojanstva i jednakih i neotuđivih prava svih pripadnika ljudske zajednice predstavlja osnovu slobode, pravde i mira u svetu. Kako deci u detinjstvu pripadaju posebna briga i pomoć, ona danas uživaju prava koja su priznata na međunarodnom nivou. Shodno tome, svi oblici nasilja, zlostavljanja, zloupotreba ili zanemarivanja dece, kojima se ugrožavaju ili narušavaju fizički, psihički i moralni integritet ličnosti deteta, predstavljaju povredu jednog od osnovnih prava deteta, a to je pravo na život, opstanak i razvoj. Deca mogu biti izložena eksploataciji, zlostavljanju, nasilju i zanemarivanju u porodicama, lokalnim zajednicama, institucijama, organizacijama, na privatnim mestima, u javnosti, u različitim okolnostima od strane različitih lica.

Svako ko ostvaruje kontakt sa decom ima obavezu da usmeri određeni nivo pažnje na njihovu zaštitu. S toga, u cilju zaštite dece od potencijalnog zlostavljanja i eksploatacije, kao i u cilju obezbeđivanja poštovanja njihovih prava tokom ostvarivanja kontakta sa Udruženjem, Udruženje je donelo ovu Politiku. Ova Politika zaštite dece razvijena je tako da obezbedi najviše standarde profesionalnog ponašanja kako bi se deci obezbedila adekvatna zaštita tokom njihove uključenosti u aktivnosti, projekte i programe Udruženja. Kako bi zaštitili decu, Udruženje, njeni zaposleni i na drugi način angažovana lica, moraju se ponašati profesionalno i delati u najboljem interesu deteta.

Helsinški odbor za ljudska prava je dobrovoljno, nevladino i neprofitno udruženje građana, osnovano radi edukacije, proučavanja i praćenja stanja ljudskih prava na teritoriji

Republike Srbije, kao i utvrđivanja eventualnih povreda i preduzimanja inicijativa za njihovo otklanjanje, koje u okviru aktivnosti koje sprovodi neretko ostvaruje kontakt sa decom, pre svega mladima uzrasta od 16 do 18 godina. Kontakt se ostvaruje prilikom učešća dece na višednevnim seminarima posvećenim ljudskim pravima koje organizuje Udruženje.

Cilj ove Politike je obezbeđivanje nivoa zaštite decena način na koji je to predviđeno Konvencijom Ujedinjenih Nacija o pravima deteta i drugim relevantnim međunarodnim, regionalnim i domaćim propisima koji regulišu ovo pitanje. U skladu sa time, sva deca koja su uključena u aktivnosti i projekte Udruženja na napred navedeni način imaju pravo da:

1. njihovo zdravlje, sigurnost i dobrobit, kao i njihovi najbolji interesi budu od prvenstvenog značaja;
2. im se obezbedi mirno uživanje njihovih prava zagarantovana međunarodnim i domaćim propisima;
3. im se obezbedi skladan razvoj tako da mogu da ostvare svoj puni potencijal;
4. se vrednuju, poštuju i razumeju u kontekstu njihove vlastite kulture, religije i etničke pripadnosti;
5. budu saslušani, a njihovi stavovi budu uzeti u obzir;
6. budu svakodnevno podstaknuti da učestvuju u donošenju odluka koje se odnose na njih.

Osim toga, svrha politike je da se:

- osigura bezbednost i dobrobit dece sa kojima Udruženje na bilo koji način ostvaruje kontakt,
- ukaže na nužnost aktivnog delovanja zaposlenih i volontera u Udruženju u slučajevima kada postoji sumnja da je bezbednost, odnosno dobrobit dece narušena,
- ukaže na nužnost prisustva najmanje jedne osobe iz Udruženja sa zadatkom da brine o deci sve vreme trajanja seminara/radionice na kojoj učestvuju deca, kako bi se omogućila adekvatna briga o deci i osiguralo bezbedno okruženje za decu i aktivno delovanje u slučajevima kada postoji sumnja da je bezbednost dece ugrožena.

U cilju ostvarivanja navedenog cilja, Udruženje ovom Politikom definiše:

- način na koji se zaposleni, članovi Udruženja, volonteri i svi ostali koji rade sa decom upoznaju sa Politikom i procedurama,
- uslove za angažovanje lica koja ostvaruju kontakt sa decom,

- kodeks ponašanja svih lica koja ostvaruju kontakt sa decom u sklopu aktivnosti koje Udruženje sprovodi,
- način na koji se promovišu zdravi stilovi života u okviru Udruženja,
- neophodnost primene procene rizika prilikom planiranja aktivnosti Udruženja koje podrazumevaju kontakt sa decom,
- pravila za upotrebu ličnih podataka dece, kao fotografija i video zapisa sa njihovim likom,
- procedure za postupanje u slučaju postojanja sumnje da je došlo do narušavanja bezbednosti i dobrobiti dece,
- procedure nadzora nad sprovođenjem Politike.

Ova Politika se primenjuje na sve zaposlene, volontere, eksterno angažovane predavače, i sva druga lica angažovana od strane Udruženja koja ostvaruju kontakt sa decom, kao i na sve one koji učestvuju u aktivnosti, projektima i programima Udruženja.

2. IZJAVA POLITIKE: OSNOVNI PRINCIPI UDRUŽENJA I NAČIN DELOVANJA

Udruženje je odlučno u nameri da osigura bezbednost i poštovanje prava dece. U tom pogledu, pored ciljeva Udruženja koji su definisani Statutom Udruženja, osnovni principi, vrednosti i načela kojima se vodi Udruženje kada je u pitanju zaštita dece su sledeća:

- sva deca imaju pravo na poštovanje njihovih prava, kao i na zaštitu od svih vidova zlostavljanja, zanemarivanja i eksploatacije, uključujući pravo na privatnost,
- sva deca uživaju prava bez ikakve diskriminacije i bez obzira na rasu, boju kože, pol, jezik, veroispovest, političko ili drugo uverenje, nacionalno, etničko ili socijalno poreklo, imovinsko stanje, onesposobljenost, rođenje ili drugi status deteta, njegovog roditelja ili zakonskog staratelja,
- bilo koji vid zlostavljanja dece je neprihvatljiv,
- prilikom ostvarivanja kontakta sa decom mora se voditi računa o dobrobiti deteta,
- Udruženje ima obavezu da zaštiti decu sa kojom ostvaruje kontakt, kao i da im omogući ostvarivanje njihovih prava,
- u slučaju postojanja sumnje da su prava deteta povređena, odnosno da su deca povrgnuta bilo kojem vidu zlostavljanja, reagovaće se bez odlaganja i na primeren način,
- svi zaposleni, volonteri, ili na bilo koji drugi način angažovana lica koja dolaze u kontakt sa decom imaju obavezu da u slučaju sumnje da su prava deteta povređena,

odnosno da izvršeno zlostavljanje bez odlaganja prijave nadležnoj osobi imenovanoj odlukom Udruženja i/ili nadležnim državnim organima.

- u slučaju kada Udruženje radi u partnerstvu na određenim projektima koje uključuju decu, ima odgovornost da osigura da će partnerska institucija ili udruženje zadovoljiti minimalne standarde zaštite i sigurnosti dece u aktivnostima namenjenim mladima.

Udruženje će u cilju zaštite dece delovati na sledeće načine:

- poštovati propise države i omogućiti efikasno sprovođenje istrage u saradnji sa nadležnim državnim organima u slučaju postojanja sumnje da je došlo do povrede prava deteta;
- podizaće svest svih onih koji imaju veze sa Udruženjem, od zaposlenih, preko volontera do samih učesnika aktivnosti koje Udruženje organizuje o vrednostima i principima zaštite dece koje dolaze u kontakt sa Udruženjem, a sve u cilju prevencije narušavanja zaštite i sigurnosti dece,
- davaće podršku deci koja prijave povredu njihovih prava ili zlostavljanje, vodeći se principom najboljeg interesa deteta,
- preduzimaće sve neophodne mere prevencije, te će uvek zahtevati saglasnost roditelja za učešće dece u aktivnostima Udruženja, kao i upotrebu njihovih ličnih podataka, fotografija i video zapisa, a sve radi obezbeđivanja zaštite i sigurnosti dece.

3. OBAVEZA ZAŠTITE DECE: ZAKONODAVNI OKVIR

Zaštita dece podrazumeva uspostavljanje sistema u kojem će prava deteta biti poštovana, a njihova bezbednost osigurana. Donošenjem ove Politike Udruženje nastoji da na jedan sveobuhvatni način upravo to i osigura, kako bi se otklonili svi potencijalni rizici kojima bi deca mogla biti izložena prilikom ostvarivanja kontakta sa Udruženjem.

Ovakva obaveza zaštite dece proističe iz obavezujućih pravnih akata, kako domaćih tako i međunarodnih. Naime, prava deteta, koja uključuju između ostalog i pravo na privatnost, pravo na slobodno izražavanje svog mišljenja, pravo na privatnost, pravo da ne bude izloženo nezakonitim napadima na njegovu čast i ugled, zabranu eksploatacije, pravo na zaštitu od svih oblika nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, zaštićena su mnogobrojnim međunarodnim dokumentima poput Konvencije Ujedinjenih Nacija o pravima deteta,

njenim Opcionim Protokolima, Konvencijom Međunarodne organizacije rada broj 182o najgorimoblicima dečjeg rada i Preporukom Međunarodne organizacije rada broj 190o zabrani i hitnoj akciji za ukidanjenajgorih oblika dečjeg rada, dokumentima Saveta Evrope poput Konvencije Saveta Evrope o zaštiti dece od seksualnog iskorišćavanja iseksualnog zlostavljanja, kao i drugim relevantnim međunarodnim dokumentima koje je Republika Srbija ratifikovala. Osim toga, navedena prava zaštićena su i domaćim zakonodavstvom, od kojih su najznačajniji Krivični Zakonik, Porodični zakon, Zakon o diskriminaciji, kao i Zakon o zaštiti podataka o ličnosti.

Najznačajnija prava deteta, odnosno obaveze osoba koja ostvaruju kontakt sa detetom su sadržana u sledećim pravnim aktima:

1. *Konvenciji Ujedinjenih nacija o pravima deteta* koja sadrži posebne odredbe o pravima deteta, od kojih su najznačajnije one koje se odnose na zaštitu deteta od fizičkog i mentalnog nasilja, zloupotrebe i zanemarivanja (uključujući seksualnu zloupotrebu), dok je pod brigom roditelja ili druge osobe kojoj je dete povereno na staranje (član 19), zaštitu od nezakonite upotrebe narkotika i psihotropnih supstanci (član 33), zaštitu od svih oblika seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja (član 34), zaštitu od otmica i trgovine decom (član 35), zaštitu od svih drugih oblika iskorišćavanja štetnih po bilo koji vid detetove dobrobiti (član 36), zaštitu od nehumanih i ponižavajućih postupaka i kažnjavanja (član 37), kao i one koje se odnose na zaštitu slobode izražavanja deteta (član 13) i zaštitu privatnosti, časti i ugleda (član 16).
2. *Krivičnom zakoniku Republike Srbije* koji inkriminiše različita krivična dela koja su izvršena prema deci, odnosno predviđa kazne i mehanizme zaštite u slučaju izvršenja ovih krivičnih dela, a među kojima su neka od najznačajnijih sledeća:
 - (a) krivična dela protiv života i tela, u koje, između ostalog, spadaju orteško ubistvo kada je života lišeno dete (član 114 stav 1 tačka 9) za koje je predviđena i doživotna kazna zatvora, a koje predstavlja povredu detetovog prava na život, navođenje na samoubistvo i pomaganje u samoubistvu (član 119 stav 3), nanošenje teške telesne povrede maloletnom licu (član 121 stav 6), kao i lake telesne povrede (član 122);
 - (b) krivična dela protiv sloboda i prava čoveka i građanina, u koje, između ostalog, spadaju orteška (član 134), prinuda (član 135), zlostavljanje i mučenje (član 137), proganjanje (član 138a), neovlašćeno prisluškivanje i snimanje (član 143), neovlašćeno fotografisanje (član 144), neovlašćeno

objavljivanje i prikazivanje tuđeg spisa, portreta i snimka (član 145), neovlašćeno prikupljanje ličnih podataka (član 146);

(c) krivična dela protiv časti i ugleda, u koje, između ostalog, spadaju i uvreda (član 170) i iznošenje ličnih i porodičnih prilika (član 172);

(d) krivična dela protiv polne slobode, u kojepadaju silovanje (član 178), obluba nad nemoćnim licem (član 179), obluba sa detetom (član 180), obluba zloupotrebom položaja (član 181), nedozvoljene polne radnje (član 182), polno uznemiravanje (član 182a), podvođenje i omogućavanje vršenja polnog odnosa (član 183), posredovanje u vršenju prostitucije (član 184), prikazivanje, pribavljanje i posedovanje pornografskog materijala i iskorišćavanje maloletnog lica za pornografiju (član 185), navođenje deteta na prisustvovanje polnim radnjama (član 185a), kao i iskorišćavanje računarske mreže ili komunikacije drugim tehničkim sredstvima za izvršenje krivičnih dela protiv polne slobode prema maloletnom licu (član 185b).

3. *Porodičnom zakonu* kojisadrži odredbe o obavezi svakog da se rukovodi najboljim interesom deteta u svim aktivnostima koje se tiču deteta (član 6 stav 1), obavezi zaštite deteta od zanemarivanja, od fizičkog, seksualnog i emocionalnog zlostavljanja te od svake vrste eksploatacije (član 6 stav 2), o pravu na razvoj (član 62), pravu na slobodno izražavanje mišljenja (član 65), poslovnoj sposobnosti deteta (član 64), kao i obavezi zakonskog zastupanja deteta od strane roditelja (član 72) koja podrazumeva davanje saglasnosti roditelja odnosno preuzimanje pravnih poslova u ime i za račun deteta.
4. *Zakonu o zabrani diskriminacije* koji sadrži odredbu kojom se zabranjuje diskriminacije deceprema zdravstvenom stanju, bračnom, odnosno vanbračnom rođenju, javno pozivanje na davanje prednosti deci jednog pola u odnosu na decu drugog pola, kao i pravljenje razlike prema zdravstvenom stanju, imovnom stanju, profesiji i drugim obeležjima društvenog položaja, aktivnostima, izraženom mišljenju ili uverenju detetovih roditelja, odnosno staratelja i članova porodice (član 22).
5. *Zakonu o zaštiti podataka o ličnosti* koji sadrži pravila o obradi ličnih podataka, uključujući i podatke dece, pri čemu se sve odredbe zaštite podataka o ličnosti koje

se odnose na sva lica, odnose i na decu, sa posebnim obzirom prema maloletnim licima u određenim situacijama – prilikom ocene legitimnog interesa kao pravnog osnova za obradu podataka (član 12), kao i prilikom uspostavljanja obaveze da semaloletnom licu na njegov zahtev pruže sve informacije povodom podataka koji se obrađuju, i to na sažet, transparentan, razumljiv i lako dostupan način, korišćenjem jasnih i jednostavnih reči (član 21). Osim toga, zakon sadrži posebna pravila o obaveznom izričitom pristanku maloletnog lica u vezi sa korišćenjem usluga informacionog društva (član 16) u skladu sa kojima maloletno lice koje je navršilo 15 godina može samostalno da daje pristanak za obradu podataka o svojoj ličnosti u korišćenju usluga informacionog društva, dok za lica mlađa od 15 godina pristanak mora dati roditelj/staratelj.

4.MERE I PROCEDURE ZA ZAŠTITU DECE

U cilju osiguravanja bezbednosti i zaštite dece i njihovih prava, Udruženje primenjuje sledeće mere/procedure.

4.1.Upoznavanje sa Politikom

Svi zaposleni, članovi i volonteri Udruženja koji ostvaruju kontakt sa decom, imaju obavezu da pročitaju i poštuju ovu Politiku, čija kopija će im biti dostavljena. Ova obaveza se odnosi i na eksterne predavače koje Udruženje angažuje na pojedinim projektima koje realizuje, kao i sva druga lica koja dolaze u kontakt sa decom u cilju sprovođenja navedenih projekata.

Svaka mlada osoba ispod 18 godina starosti koja želi da učestvuje u aktivnostima Udruženja, mora da ima saglasnost jednog od roditelja/staratelja, pri čemu će roditelji i njihova deca biti upoznati sa postojanjem Politike i njenom sadržinom.

Upoznavanje sa Politikom omogućava svojevrsan vid prevencije povrede prava dece i ugrožavanje njihove bezbednosti, s obzirom da Politika sadrži niz pravila o dozvoljenim, kao i listu ponašanja koja se smatraju protivpravnim i kao takva nisu tolerisana od strane Udruženja.

4.2. Angažovanje lica koja ostvaruju kontakt sa decom

Prilikom angažovanja lica koja ostvaruju kontakt sa decom, Udruženje će voditi računa o njihovoj kompetentnosti i podobnosti za rad sa decom. U ova lica spadaju, pre svega,

zaposleni odnosno volonteri iz Udruženja, koji brinu o decu tokom višednevnih seminara i projekata u organizaciji Udruženja, kao i predavači na projektima na kojima se kao učesnici javljaju deca. Ova lica će, pre angažovanja, biti detaljno upoznata sa postojanjem Politike i njenom sadržinom. Osim toga, razgovori za posao/angažovanje od strane Udruženja treba da uključuju raspravu o bezbednosti i zaštiti dece, kandidatovo razumevanje toga i posvećenost Udruženja obezbeđivanju zaštite dece.

4.3. Kodeks ponašanja

Udruženje u okviru kodeksa ponašanja uspostavlja smernice o etičkim i pravilnim standardima ponašanja odraslih osoba prema deci, odnosno svih onih navedenih lica koja ostvaruju kontakt sa decom tokom aktivnosti koje Udruženje realizuje, i razvijen je u skladu sa standardom najboljeg interesa deteta. Udruženje ima za cilj da svi, deca i odrasli, na siguran i zadovoljavajući način učestvuju u radu i aktivnostima Udruženja.

Neka od najbitnijih pravila ponašanja podrazumevaju sledeće:

- Biti svestan šta predstavlja zlostavljanje i zloupotreba dece.
- Biti upoznat sa znakovima zlostavljanja i odmah prijaviti bilo kakva sumnjiva zapažanja nadležnoj kontaktoj osobi za zaštitu deteta.
- Poštovati osnovna prava drugih i tretirati ljude sa dostojanstvom i poštovanjem.
- Tretirati svu decu jednako: biti inkluzivan i uključivati svu decu bez diskriminacije.
- Održavati visoke standarde ličnog i profesionalnog ponašanja.
- Zaštititi zdravlje, sigurnost i dobrobit sebe i drugih.
- Imati na umu vršnjačke situacije visokog rizika (npr. nenadzirano mešanje starije i mlađe dece i mogućnosti diskriminacije maloletnika).
- Biti svestan mogućnosti i opasnosti za vršnjačko zlostavljanje.
- Biti zabrinut zbog načina na koji bi se mogli shvatiti vaš jezik, postupci i odnosi sa decom, te shodno tome, paziti prilikom izražavanja svojih stavova i misli.
- Raditi na posebnim merama/nadzoru koji ćete primenjivati radi zaštite mlađe i posebno ranjive dece od vršnjačkog i odraslog zlostavljanja.
- Obezbediti pogodno okruženje za lični, fizički, socijalni, emocionalni, moralni i intelektualni razvoj dece.
- Ohrabrivati i poštovati dečiji glas i stavove.
- Ograničiti/onemogućiti pristup dece bilo kojem neprikladnom elektronskom materijalu.
- U svakom trenutku poštovati poverljivost ličnih podataka dece.

- Zahtevati pismenu saglasnost deteta i roditelja / staratelja tokom fotografisanja, snimanja ili traženja ličnih podataka za potrebe aktivnosti Udruženja.
- Osigurati da na sastancima, projektima i drugim aktivnostima sa decom bude prisutan najmanje 1 predstavnik Udruženja.
- Osigurati da sve zgrade potpuno pristupačne za decu sa invaliditetom, ukoliko ista učestvuju u aktivnostima Udruženja.
- Pre događaja dobiti tačne informacije o specifičnoj opremi koju koristi dete sa invaliditetom da bi se osigurala njegova dostupnost svim zgradama i prostorima za organizovanje aktivnosti Udruženja.
- U slučajevima da decu prate roditelji i/ili staratelji ili druga odrasla lica, ne dozvoliti da te odrasle osobe budu mlađe od 21 godine, osim u izuzetnim okolnostima i ako se prethodno postigne dogovor sa predstavnicima Udruženja.
- Kada su deca kao učesnici pozvani da ostanu preko noći u slučaju višednevnih seminara, režim deljenja soba se unapred dogovara i uz saglasnost roditelja/staratelja i dece.

Osim navedenih od izuzetnog značaja su i sledeća ponašanja, odnosno zabrane:

- Zabranaupuštanja u bilo koji oblik seksualne aktivnosti sa decom.
- Zabranapreduzimanja bilo kakve radnje ili ponašanja koje bi se moglo tumačiti kao maliciozno ili potencijalno nasilno (na primer, ponašanje na neprimeren ili seksualno provokativan način).
- Zabranavršenja aktivnosti koje deca mogu sama da rade, uključujući oblačenje, kupanje i negu.
- Zabranadiskriminisanja, sramoćenja, ponižavanja, omalovažavanja ili degradiranja dece. Ovo uključuje sve što se može smatrati emocionalnim zlostavljanjem (npr. upotreba jezika koji će mentalno ili emocionalno zlostavljati dete ili pričanje priče/pokazivanje fotografija koje će mentalno ili emocionalno zlostavljati dete).
- Zabranaudaranja ili drugog fizičkog napada na decu.
- Zabranodobravanja kršenja ovog kodeksa od strane drugih lica.
- Zabrananepotrebnih fizičkih kontakata sa decom;
- Ukoliko postoji neophodnost da se ostvari fizički kontakt sa mladom osobom poput zagrljaja, zahteva se davanje prethodnog odobrenja mlade osobe odobrenje;
- Zabranafotografisanja, snimanja ili uzimanja ličnih podatakadeceako to nije neophodno za realizaciju aktivnosti Udruženja.
- Zabranakorišćenja neprimerenih podataka (uključujući naloge na društvenim medijima) o deci sa se ostvaruje kontakt tokom aktivnosti Udruženja.

Kako deca ostvaruju kontakt sa Udruženjem u slučajevima kada uzimaju učešće na seminarima odnosno radionicama koje Udruženje samostalno organizuje ili u saradnji sa partnerima, zaštita dece podrazumeva preduzimanje određenih mera i od strane samih predavača. Predavači, pre sprovođenja aktivnosti, moraju isplanirati svoj rad kako bi se sprovedla analiza rizika, a time minimizirali rizici. Pored navedenih pravila ponašanja, u slučajevima kada se organizuju seminari, odnosno radionice na kojima su prisutna deca, kod predavača i lica zaduženih za brigu o detetu:

- mora postojati svest da i sami predavači i ostala lica koja se nađu u prisustvu dece mogu biti optuženi za zlostavljanje,
- mora postojati svest da komentari predavača i ostalih lica koji ostvaruju kontakt sa decom, upućeni mladima, mogu biti pogrešno protumačeni, iako su komentari dati u najboljoj nameri,
- mora se voditi računa o tome da se prepoznaju decu sa senzitivnim problemima, poput onih koji su pretrpela neki vid zlostavljanja, zanemarivanja i slično,
- mora postojati svest o mogućim implikacijama kod fizičkog kontakta sa mladima,
- mora se voditi računa da ne dođe da favorizovanja i preterane bliskosti sa pojedincima.

U situacijama kada se dete sa kojim se ostvaruje direktni kontakt ponaša agresivno bitno je:

- ne odgovarati agresijom,
- uvek ostati smiren,
- ukoliko je moguće, izmestiti agresivnu osobu iz konfliktne situacije,
- koristiti nepreteći govor tela i pričati smirenim glasom, bez vike i podizanja tona,
- izbegavati fizički kontakt,
- ukoliko je moguće i ukoliko je primereno, izmestiti žrtvu agresije iz konfliktne situacije.

4.4. Edukacija i promocija zdravih stilova života

Udruženje promoviše zdrave stilove života, odnosno podržava sredinu bez psihoaktivnih supstanci, uključujući duvani alkohol, pri čemu se ovo odnosi kako na aktivnosti unutar kancelarije tako i na aktivnosti koje se odvijaju izvan kancelarije. Shodno tome, članovi i volonteri, kao i sva lica koja dolaze u kontakt sa decom, imaju obavezu da promovišu zdrave stilove života u svom radu sa decom. Bilo kakva upotreba psihoaktivnih supstanci poput raznih tipova droga je apsolutno zabranjena.

4.5. Procena rizika i bezbedan dizajn programa koji uključuje decu

Udruženje je posvećeno dizajniranju i pružanju programa koji su bezbedni za decu. Procena rizika se, prema tome, vrši prilikom osmišljavanja projekata Udruženja i aktivnosti i sigurnosnih strategija razvijenih u skladu s tim.

4.6. Izveštavanje o radu: upotreba ličnih podataka i fotografija dece

Ovaj deo Politike posvećen je principima kojima se Udruženje rukovodi prilikom eksternog izveštavanja o aktivnostima Udruženja. U tom pogledu, sadrži opšta načela za obezbeđivanje zaštite dece u svakom trenutku, kao i posebne smernice kojih se moraju pridržavati svi zaposleni i na drugi način angažovana lica u Udruženju, kao i fotografi, filmske ekipe i novinari koji posećuju događaje i aktivnosti Udruženja i dolaze u neposredan kontakt sa decom.

Da bi se osiguralo da su sva deca zaštićena u svim situacijama, važno je dobiti pismenu saglasnost roditelja/staratelja ili zakonskog staratelja dece iz koje jasno proizilazi da su saglasni da se fotografije ili izjave dece mogu javno koristiti.

4.6.1. Osnovni principi

Prilikom izveštavanja o radu Udruženja, prava i dostojanstvo deteta moraju se poštovati u svako vreme, kao i najbolji interesi deteta. Ovaj deo Politike sadrži smernice u pogledu korišćenja fotografija, video zapisa i izjava dece u medijske i komunikacione svrhe radi zaštite podataka i zaštite same dece. Ovo je od izuzetne važnosti s obzirom da zlostavljači ponekad ciljaju decu čije su fotografije videli u medijima i komunikacijskom materijalu.

Osnovni principi kojima se Udruženje vodi prilikom javnog izveštavanja o radu Udruženja su sledeći:

- *Dostojanstvo*: Dostojanstvo deteta mora se čuvati u svakom trenutku. Deca uvek treba da budu obučena na odgovarajući i pristojan način na fotografijama.
- *Tačnost*: Prikazivanje dece ne sme biti takvo da izazove manipulaciju među ljudima ili senzacionalizam. Fotografije, video zapisi i izjave deteta trebalo bi da daju uravnotežen prikaz života deteta, sa akcentom na napredak koji deca postižu. Osim toga, fotografije se ne smeju sačinjavati i koristiti izvan konteksta.

- *Privatnost:* Ne smeju se koristiti informacije koje bi mogle da dete učine prepoznatljivim i usled toga ga izlože opasnosti. Zbog toga, potrebno je ispoštovati sledeća pravila:
 - (a) Koristiti samo imena dece: izbegavati otkrivanje detalja o mestu u kojem žive, školi koju pohađaju i drugim informacijama koje bi dovele do njihovog mesta prebivališta. U određenim slučajevima ni imena dece neće biti otkrivena, ukoliko je to potrebno za obezbeđivanje zaštite dece.
 - (b) Informacije o životu deteta i fotografije dece (uključujući podatke koji se čuvaju na računaru) čuvaju se u sigurnim datotekama. Pristup njima treba da bude ograničen samo na ona lica koji bi ih trebali koristiti tokom svog rada.
 - (c) Snimljene fotografije treba da se fokusiraju na aktivnost i, gde je to moguće, na grupu dece, a ne na pojedince.

U slučaju da postoji bojazan da su određene fotografije neprikladne, to je potrebno prijaviti nadležnoj kontakt osobi, kao i bilo koje drugo pitanje vezano za zaštitu dece.

4.6.2. *Informisani pristanak*

Pre snimanja bilo kakvih fotografija, video zapisa ili traženja ličnih podataka o dečijem životu koji će se zatim koristiti u materijalima Udruženja, uvek se mora tražiti informisanipristanakdeteta, odnosno roditelja/staratelja.

Informisani pristanak podrazumeva da se deci saopštava kako Udruženje može da koristi informacije ili fotografiju/video zapis i da nisu u obavezi da pristanu da daju saglasnost. Saglasnost se uvek zahteva i od roditelja/staratelja deteta.

4.6.3. *Intervju sa decom*

Intervjuisanje dece zahteva određene veštine. Prilikom intervjuisanja dece potrebno je poštovati sledeća osnovna načela da bi se osiguralo poštovanje njihovog dostojanstvo i njihovih prava:

- *Informirani pristanak:* U vezi sa intervjuima, informisani pristanak uključuje objašnjavanje šta je sve obuhvaćeno intervjuom i pojašnjavanje detetovog prava da u bilo kojem trenutku može povući svoj pristanak.
- *Pružanje podrške:* Poželjno je da tokom davanja intervjuja bude prisutan i neko drugi koga dete dobro poznaje. Kad god je to moguće, detetu treba dati izbor da odluči ko će ga podržati tokom intervjuja.

- *Pol:* Kada je reč o pojedinim temama koje mogu biti predmet intervjua, u određenim slučajevima biće potrebno obratiti pažnju na različite potrebe dečaka i devojčica, te proveriti da li bi im bilo ugodnije da razgovaraju sa muškarcem ili ženom.
- *Poštovanje prava na informisanost:* Ukoliko se tokom intervjua vode beleške ili vrši snimanje intervjua na drugi način, dete mora biti upoznato sa tim i mora dati dozvolu.

4.6.4. Posete fotografa, filmskih ekipa, novinara i drugih

Posebno treba voditi računa o organizovanju poseta spoljnih fotografa, filmskih ekipa, novinara ili drugih posetilaca u okviru projekata i aktivnosti Udruženja.

- Novinari, fotografi, filmske ekipe moraju biti u potpunosti upoznati sa Politikom zaštite dece pre nego što upoznaju decu, koja će biti intervjuisana, fotografisana ili snimljena.
- Fotografima, novinarima i filmskim ekipama ne bi trebalo dozvoliti da provode vreme sa decom bez nadzora, već je potrebno da budu u pratnji predstavnika Udruženja koji je zadužen za brigu o deci.
- Deca, roditelji i staratelji moraju biti obavešteni o tome kako će se koristiti snimak, fotografija ili priča i dati saglasnost za snimanje.
- Kako bi se zaštitila prava dece na privatnost i osigurala njihova zaštita, Udruženje mora biti obavešteno kako fotograf ili snimatelj namerava da koristi fotografije, snimke ili intervjue.
- Udruženje zadržava pravo da zabrani fotografisanje/snimanje dece ukoliko smatra da eksterna lica ne bi postupila u skladu sa Politikom i naprednavedenim principima.

4.7. Nadležna osoba za kontakt

Udruženje će odlukom imenovati kontakt osobu za zaštitu dece koja će biti odgovorna:

- za promovisanje Politike u celom Udruženju i podizanje svesti o potrebi poštovanja iste,
- za nadgledanje primene politike,
- za upoznavanje dece sa njihovim pravima i odraslih sa zakonskim obavezama u pogledu zaštite dece,

- za delovanje kao izvor podrške i pružanje informacija članovima Udruženja o pitanjima zaštite deteta.

Otkrivanje ličnih podataka o deci, biće ograničeno na lica koji moraju sa istima biti upoznati. Predsednik Udruženja će biti u krajnjoj liniji odgovoran za nadgledanje i osiguranje sprovođenja politike.

4.8. Postupanje u slučaju postojanja sumnje o povredi prava deteta i ugrožavanju njegove bezbednosti

4.8.1. Postojanje sumnje da je došlo do povrede prava deteta od strane trećih lica

Zlostavljanje predstavlja protivpravno ponašanje koje je kažnjivo, te predavači i druga lica koja ostvaruju kontakt sa decom i kao takva su zadužena za brigu o deci moraju da deluju u skladu sa zakonskim okvirom Republike Srbije i Politikom organizacije. U tom smislu, predavači i lica koja su zadužena za brigu o deci dužni su da prijave sumnju na zlostavljanje ili povredu nekog drugog prava deteta nadležnoj kontakt osobi u Udruženju. U slučaju da ova lica propuste da prijave postojanje takve sumnje, odnosno povrede prava deteta, takav propust se ima protumačiti kao akt prikrivanja, te se protiv ovih lica može pokrenuti sudski postupak pred nadležnim organima.

Ukoliko predavači i lica koja su zadužena za brigu o deci sumnjaju ili su informisani o zlostavljanju deteta, vrlo je važno da nikada samoinicijativno ne istražuju dalje, već da ovakva ponašanja prijave. Kada dete obelodani zlostavljanje, uloga predavača i lica koje je zaduženo da brine od deci jeste da pruže podršku, ali i da obaveste dete da moraju proslediti informaciju dalje nadležnim državnim organima.

4.8.2. Postojanje sumnje da je došlo do povrede prava deteta od strane zaposlenih u Udruženju, volontera ili lica zaduženih za brigu o deci

U slučaju da postoji sumnja da je zaposleni, volonter ili lice angažovano na bilo koji drugi način od strane Udruženja a koje ostvaruje kontakt sa decom ugrozilo bezbednost deteta, isti će biti odmah suspendovan iz rada Udruženja dok se ne okonča istraga slučaja.

Svaki slučaj sumnje fizičkog ili seksualnog zlostavljanja, kao i eksploatacije, mora biti prijavljen nadležnim državnim organima – pripadnicima policije i/ili Centru za socijalni rad.

Ukoliko se, nakon istrage, utvrdi da su optužbe o zlostavljanju istinite, lice koje je vršilo zlostavljanje će biti trajno otpušteno iz Udruženja.

4.8.3. Obaveza poštovanja poverljivosti

U svim pitanjima koja se odnose na ovu Politiku, obaveza poverljivosti mora biti poštovana. Stoga nijedna informacija koju obelodane deca i/ili drugi pojedinci o bilo kojem obliku zlostavljanja deteta neće se objaviti bez prethodne saglasnosti deteta i njegovog roditelja/zakonskog staratelja i/ili osobe koja je prijavila takvo zlostavljanje. Deca (i njihove porodice) moraju biti u potpunosti informisani u svakom trenutku o toku postupka i njegovom ishodu.

4.9. Nadzor nad sprovođenjem Politike i njene izmene i dopune

Udruženje će vršiti nadzor nad sprovođenjem Politike i, shodno potrebama vršiti njene dopune i izmene. Nadzor i evaluacija vršiće se proverom da li se primenjuju standardi iz Politike zaštite deteta i da li deluju zaštitne mere. Provera će se vršiti sprovođenjem ankete od strane zaposlenih u Udruženju, volontera i drugih angažovanih lica koja ostvaruju direktan kontakt sa decom, a anketa će se odnositi na to kako se ispunjavaju standardi iz politike zaštite deteta, koliko su efikasni i šta treba poboljšati. Po potrebi, vršiće se interni pregled Politike od strane Predsednika Udruženja, i shodno rezultatima predlažeće se eventualne izmene ili dopune.